

ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ Η ταυτότητα της Νότιας Αμερικής

Έκταση: 17.760.000 τετρ. χμ.

Πληθυσμός: 423.000.000 κάτοικοι (2004)

Θέση: Βρίσκεται (περίπου) μεταξύ 13° 35' Β (Βόρειο πλάτος) και 55° 13' Ν (Νότιο πλάτος) και 82° 30' Δ (Δυτικό μήκος) και 34° 16' Δ (Δυτικό μήκος). (Περιλαμβάνονται και τα νησιά)

Οριζόντιος διαμελισμός (κυριότερα ακτογραφικά στοιχεία)

Ωκεανοί - Θάλασσες: Ειρηνικός Ωκεανός, Ατλαντικός Ωκεανός (Καραϊβική Θάλασσα)

Ακρωτήρια: Μπράνκο, Χορν, Σάο Ρόκε

Χερσόνησοι: Παταγονίας

Κόλποι: Ρίο ντε Λα Πλάτα

Νησιά: Γη του Πυρός

Κατακόρυφος διαμελισμός (κυριότερα στοιχεία)

Οροσειρές: Άνδεις **Οροπέδια:** Βραζιλίας, Γουιάνας

Έρημοι: Ατακάμα, Παταγονίας

Πεδιάδες: Λιάνος Ορινόκου, Περιοχή Αμαζονίου, Πάμπας Παρανά-Ουρουγουάη

Ποταμοί: Αμαζόνιος, Ορινόκος, Παρανάς, Ουρουγουάης

Λίμνες: Τιτικάκα

Η θέση και το φυσικό περιβάλλον της Νότιας Αμερικής

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ♦ για τη θέση της Νότιας Αμερικής στον χάρτη
- ♦ για τα κυριότερα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντός της

Εικόνα 42.1: Γεωμορφολογικός χάρτης της Νότιας Αμερικής

Παρατηρήστε τον γεωμορφολογικό χάρτη της Νότιας Αμερικής και: α) βρείτε σε ποια ημισφαίρια βρίσκεται, β) προσδιορίστε τα χερσαία σύνορά της, γ) ονομάστε τους ωκεανούς που την περιβρέχουν.

Η Νότια Αμερική παρουσιάζει ελάχιστο διαμελισμό ακτών με μικρή εξαίρεση τις ακτές στο νότιο άκρο της. Αντίθετα, διαμορφώνουν έντονο κατακόρυφο διαμελισμό η επιβλητική οροσειρά των Άνδεων, το οροπέδιο της Γουιάνας, τα Κεντρικά Υψίπεδα της Βραζιλίας και οι μεγάλες πεδιάδες.

Κοιτώντας τις Άνδεις από μακριά διακρίνουμε στον ορίζοντα τις αιχμηρές κορυφές τους, που μοιάζουν με δόντια πριονιού και γι' αυτό στα βουνά αυτά αποδίδεται ο χαρακτηρισμός «σιέρα». («Σιέρα» στα ισπανικά σημαίνει πριόνι.)

Κεφάλαιο 42ο

Οι πεδιάδες διαμορφώνονται σε τρία διαφορετικά είδη. Συγκεκριμένα στα βόρεια συναντάμε τα λιάνος (= λιβάδια) του ποταμού Ορινόκου που έχουν ψηλό γρασίδι. Νοτιότερα συναντάμε τα σέλβας (= δάση) του Αμαζονίου και ακόμη πιο νότια τα πάμπας (= ανοιχτός χώρος στην ινδιάνικη γλώσσα) των ποταμών Παρανά και Ουρουγουάη, οι οποίοι, αφού ενώσουν τα νερά τους, εκβάλλουν στον κόλπο «δε Λα Πλάτα». Τα πάμπας έχουν χαμηλό γρασίδι.

Οι πεδιάδες της Αργεντινής στηρίζουν τον κτηνοτροφικό πλούτο της χώρας, αφού στα απέραντα βοσκοτόπια τρέφονται βοοειδή και αιγοπρόβατα. Στις πεδιάδες της Βενεζουέλας παράγονται καφές, καπνά, ζαχαροκάλαμο, καλαμπόκι, μπανάνες και άλλα προϊόντα, ενώ και η κτηνοτροφία έχει προοπτικές μεγάλης ανάπτυξης.

Βρείτε στον χάρτη τον μεγαλύτερο ποταμό της Νότιας Αμερικής και δείξτε τους παραποτάμους του. Το δάσος που αναπτύσσεται γύρω του αποτελεί τον «πνεύμονα της Γης». Μπορείτε να δικαιολογήσετε αυτή τη φράση;

Ας συζητήσουμε μαζί για τα προβλήματα που προκαλεί στον πλανήτη μας η αλόγιστη εκμετάλλευση των δασών της Αμαζονίας.

Εικόνα 42.2: Ζούγκλα Αμαζονίου

Εικόνα 42.3: Βοοειδή στα πάμπας της Αργεντινής

Ο Αμαζόνιος έχει μικρότερο μήκος από τον Νείλο, αλλά ο όγκος του νερού που μεταφέρει στη θάλασσα είναι μεγαλύτερος από τον όγκο του νερού που μεταφέρουν ο Νείλος και ο Μισισσιπής μαζί. Λέγεται μάλιστα ότι αυτός μόνος του περιέχει το 20% του γλυκού νερού του πλανήτη. Ο Αμαζόνιος με τους παραποτάμους του δημιουργεί ένα πλωτό δίκτυο 80.000 χιλιομέτρων. Στις εκβολές του σχηματίζεται ένα τεράστιο «δέλτα», το οποίο περιέχει ολόκληρο νησί, το Μαρέχο, με έκταση όση είναι η έκταση της Δανίας.

Ας βρούμε και άλλους μεγάλους ποταμούς της Ν. Αμερικής και ας εντοπίσουμε τις εκβολές τους. Τι παρατηρούμε για τις εκβολές των ποταμών;

Η οροσειρά των Άνδεων με υψηλότερη κορυφή το όρος Ακονγκάουα (6.959 μ.) είναι ο δεύτερος μεγάλος ορεινός όγκος μετά την οροσειρά των Ιμαλαΐων. Τα οροπέδια της Γουιάνας και το Μάτο Γκρόσο της Βραζιλίας είναι χαρακτηριστικά του εδάφους της Ν. Αμερικής.

Εικόνα 42.4: Λάμα.

Το ζώο των υψιπέδων

Η μόνη αξιόλογη λίμνη είναι η Τιτικάκα, στις όχθες της οποίας άνθισε ο πολιτισμός των Ίνκας.

Γνωρίζοντας τη θέση της Ν. Αμερικής και τη μορφολογία του εδάφους ας προσπαθήσουμε μαζί να καθορίσουμε το κλίμα στις διαφορετικές περιοχές.

Η ποικιλία στο ανάγλυφο και οι κλιματικές διαφορές καθορίζουν τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής. Ψηλά στις Άνδεις με την περιορισμένη βλάστηση λίγα ζώα μπορούν να επιβιώσουν. Στα μεγάλα παραποτάμια δάση όμως, με το μεγάλο ύψος βροχοπτώσεων, όπου η βλάστηση γιγαντώνεται, ζουν χιλιάδες φυτοφάγα και σαρκοφάγα ζώα, έντομα, ερπετά, αραχνοειδή, ψάρια και πτηνά σε πολυάριθμα είδη.

Γεωγραφικό χάρησοάριο

Λιάνος: λιβάδια του ποταμού Ορινόκου που έχουν ψηλό γρασίδι

Πάμπας: λιβάδια στην περιοχή των ποταμών Παρανά και Ουρουγουάη με χαμηλό γρασίδι

Σέλβας: δάση του Αμαζονίου

Υψίπεδα: πεδινές περιοχές σε μεγάλο υψόμετρο

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε δύο ερευνητικές ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα «εξερευνήσει» τις Άνδεις και θα καταγράψει τη χλωρίδα και την πανίδα στα διαφορετικά ύψη της οροσειράς. (Θα ψάξουμε να βρούμε και λάμα.) Η δεύτερη ομάδα θα «εξερευνήσει» το δάσος του Αμαζονίου και θα καταγράψει φυτά που αναπτύσσονται και ζώα που κυριαρχούν στη ζούγκλα.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Το δάσος της Αμαζονίας

Το σημαντικότερο δάσος του πλανήτη μας κινδυνεύει να χαθεί. Οι άνθρωποι για τον πολιτισμό, την τεχνολογία και την ανάπτυξη αποφιλώνουν καθημερινά με μηχανήματα τμήμα του δάσους ίσο με 50 περίπου στρέμματα. Αν δε δώσουμε σημασία στο γεγονός αυτό και συντελεστεί η καταστροφή, τότε θα αλλάξει το κλίμα ολόκληρης της Γης, αφού ένα σημαντικό ποσό οξυγόνου παράγεται εδώ με τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης. Θα διαταραχθεί η τροφική αλυσίδα, αφού θα χαθούν πολλά είδη ζώων και φυτών. Επίσης θα χαθούν άπειρες φυσικές ουσίες χρήσιμες στη φαρμακοβιομηχανία και στη χημική βιομηχανία.

Οι συγγραφείς

Οι κάτοικοι και τα κράτη της Νότιας Αμερικής

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- για τους κατοίκους της Νότιας Αμερικής και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν
- για τα κράτη και τις σπουδαιότερες πόλεις της Νότιας Αμερικής

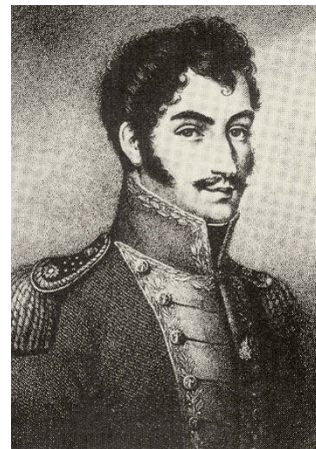
Οι κάτοικοι

Εικόνα 43.1: Χρυσό ειδώλιο από τον πολιτισμό των Ίνκας

Εικόνα 43.2: Ινδιάνοι του Περού στη γιορτή του Ήλιου

Εικόνα 43.3: Στρατηγός Μπολιβάρ

Οι κάτοικοι της Νότιας Αμερικής κατάγονται κυρίως από τέσσερις φυλετικές ομάδες: Η πρώτη ομάδα είναι των ινδιάνων, οι οποίοι κατοικούσαν στην περιοχή πριν από την ανακάλυψη της ηπείρου. Η δεύτερη ομάδα είναι οι Ίβηρες (Ισπανοί και Πορτογάλοι), που ήρθαν ως κατακτητές. Η τρίτη ομάδα είναι οι Αφρικανοί, τους οποίους έφεραν οι άποικοι σαν σκλάβους, και η τέταρτη ομάδα είναι εκείνη των Ευρωπαίων, οι οποίοι κατοίκησαν στην Ν. Αμερική μετά την ανεξαρτησία των χωρών της. Ο σημερινός πληθυσμός προέρχεται από την επιμειξία των φυλών αυτών. Έχει συνδυάσει τα διαφορετικά πολιτιστικά στοιχεία, τα ήθη, τα έθιμα και τις συμπεριφορές και έχει διαμορφώσει πλέον τον δικό του πολιτισμό.

Θυμηθείτε από την Ιστορία τα ταξίδια των μεγάλων εξερευνητών. Ποιοι ήταν εκείνοι που έφθασαν στη Νότια Αμερική; Γιατί οι ομάδες των αυτόχθονων ινδιάνων αφομοιώθηκαν από τους Ευρωπαίους;

Η Νότια Αμερική λέγεται και Λατινική Αμερική, επειδή τα ισπανικά και τα πορτογαλικά, οι γλώσσες των πληθυσμών που την κατοίκησαν, προέρχονται από τα λατινικά.

Οι άποικοι Ευρωπαίοι εκμεταλλεύτηκαν το πλούσιο υπέδαφος και εμπορεύτηκαν τα τροπικά προϊόντα της Λατινικής Αμερικής με σκοπό τη δική τους οικονομική ανάπτυξη. Αυτό υπήρξε μία

από τις βασικές αιτίες της καθυστέρησης της Ν. Αμερικής στον οικονομικό τομέα. Άλλες αιτίες ήταν τα δικτατορικά καθεστώτα, που αφαιρούσαν κάθε ελευθερία των ανθρώπων, και η μεγάλη διάρκεια των επαναστατικών κινημάτων για την ανεξαρτησία. Επίσης σημαντικό λόγο καθυστέρησης της ανάπτυξης σήμερα αποτελεί και η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού. Οι αγρότες εγκαταλείπουν την ύπαιθρο και συνωστίζονται στις μεγάλες πόλεις, όπου μη βρίσκοντας εργασία και κατοικία ζουν κάτω από συνθήκες μεγάλης φτώχειας.

Ας αναζητήσουμε μαζί τρόπους με τους οποίους η ανθρωπότητα θα βοηθήσει ουσιαστικά τους κατοίκους της Νότιας Αμερικής, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα της μεγάλης φτώχειας.

Τα κράτη

Βρείτε στον χάρτη της τάξης τα κράτη της Νότιας Αμερικής και ονομάστε την πρωτεύουσα κάθε κράτους. Ποια από τα κράτη αυτά ωφελούνται από τη ροή του Αμαζονίου;

Εικόνα 43.4: Κοινοβούλιο του Μοντεβιδέο, Ουρουγουάη

Εικόνα 43.5: Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία

Κατά τον 19ο αιώνα, μετά τη Γαλλική Επανάσταση και τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρχισαν να ξεσπούν στα εδάφη της Νότιας Αμερικής επαναστάσεις για την απελευθέρωση των ντόπιων κατοίκων από τους αποικιοκράτες Ισπανούς. Σύμβολο του αγώνα για την ανεξαρτησία των βόρειων περιοχών ήταν ο Σιμόν Μπολιβάρ, αξιωματούχος γνωστός ως απελευθερωτής.

Βρείτε πολιτιστικά στοιχεία της Νότιας Αμερικής που είναι γνωστά σε ολόκληρο τον κόσμο. Ποιο θρυλικό όνομα του αθλητικού χώρου έρχεται από τη Νότια Αμερική;

Στα ανεξάρτητα πλέον κράτη της Νότιας Αμερικής άρχισε να βελτιώνεται η παραγωγική ικανότητα του πρωτογενούς τομέα και να δημιουργούνται υποδομές. Κατασκευάστηκαν σύγχρονα λιμάνια, σιδηρόδρομοι, αεροδρόμια, δρόμοι και άλλα έργα. Άρχισαν επίσης να αναπτύσσονται τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες. Σήμερα οι μεγάλες πόλεις, όπως είναι η Μπραζιλία, το Σάο Πάολο, το Ρίο ντε Τζανέιρο, το Μπουένος Άιρες, το Καράκας και το Σαντιάγκο αναπτύσσονται οικονομικά με ταχύτατους ρυθμούς.

Ένα από τα πλέον ανεπτυγμένα κράτη της Νότιας Αμερικής είναι η Βραζιλία, της οποίας η γεωργία, η κτηνοτροφία και βιομηχανία βρίσκονται σε αρκετά υψηλό επίπεδο. Ακολουθεί η Αργεντινή, η οποία κατέχει μία από τις πρώτες θέσεις στον κόσμο ως προς την παραγωγή κρεάτων. Η

Κεφάλαιο 43ο

Βενεζουέλα ανήκει επίσης στα ανεπτυγμένα κράτη της Νότιας Αμερικής, καθώς σε αυτή υπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου που εξάγεται σε όλες τις χώρες του κόσμου. Μάλιστα στην περιοχή της λιμνοθάλασσας του Μαρακαϊμπο λειτουργούν πολλά διυλιστήρια. Η Κολομβία βρίσκεται ανάμεσα στις πρώτες χώρες παραγωγής καφέ παγκοσμίως. Ακολουθούν η Χιλή με τα πλούσια κοιτάσματα σιδήρου και χαλκού και το Περού με τα πολλά ορυχεία χρυσού, αργύρου, χαλκού, μολύβδου και σπάνιων μετάλλων.

Εικόνα 43.6: Πύργοι γεώτρησης πετρελαίου στη λιμνοθάλασσα Μαρακαϊμπο

Εικόνα 43.7: Βραζιλία, καλλιεργητές ζαχαροκάλαμου

Εικόνα 43.8: Σάο Πάολο, συγκομιδή καφέ

Ας συζητήσουμε τους λόγους για τους οποίους πολλά από τα κράτη της Νότιας Αμερικής μαστίζονται από τη φτώχεια. Τι προτείνουμε να αλλάξει, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν και αυτά;

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας χωριστούμε σε δύο ομάδες με σκοπό να συγκεντρώσουμε πληροφορίες σχετικά με τον πολιτισμό που ανέπτυξαν οι Ίνκας και οι Τσιμού.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Σύγχρονα προβλήματα

Η κατάσταση στη Νότια Αμερική παρά τον μεγάλο φυσικό πλούτο της είναι τραγική. Ο υπερπληθυσμός, η πείνα, η ανεργία, οι επιδημίες πλήττουν πολλά από τα κράτη. Το τραγικότερο, όμως, όλων είναι οι εκατοντάδες χιλιάδες άστεγα παιδιά που ζουν χωρίς οικογένεια. Αυτά τα παιδιά συνήθως κοιμούνται στους δρόμους ή στους υπονόμους των μεγάλων πόλεων και πολλές φορές προβαίνουν σε εγκληματικές ενέργειες για να επιβιώσουν. Στον 21ο αιώνα, τον αιώνα της Γενετικής και της Βιοτεχνολογίας, πολλά εκατομμύρια παιδιά σε όλον τον κόσμο πεθαίνουν από την πείνα και τις αρρώστιες.

Επίσης από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι κι εκείνο της παραγωγής και εμπορίας κοκαΐνης, που αποτελεί μάστιγα της εποχής, αφού στέλνει στον θάνατο χιλιάδες ανθρώπων, νέων τις περισσότερες φορές.

Οι συγγραφείς